

Nr 59.

Ankom till riksdagens kansli den 23 april 1918 kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av väckt motion om anslag till anordnande å statens mark av självständiga småbrukshemman med längre tidstryggad besittningsrätt.

(2:a avd.)

I en inom riksdagens andra kammare väckt, till jordbruksutskottets förberedande behandling hänvisad motion, nr 218, har herr *Vennerström m. fl.* hemställt, att riksdagen måtte bevilja å 1918 års tilläggsstat ett förslagsanslag å 2 miljoner kronor och å 1919 års riksstat ett förslagsanslag å 3 miljoner kronor för startande, under beaktande av i motionen utvecklade synpunkter, å statens mark av kolonat, som skola utgöra självständiga småbrukshemman och upplåtas på längre tid under tryggad besittningsrätt utan rätt till köp av jorden, men med full garanti för brukaren att njuta sitt arbetes frukter.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för denna framställning tillåter sig utskottet hänvisa till motionen.

Frågan om kolonisation å kronomarkerna har under senare år vid åtskilliga tillfällen varit föremål för statsmakternas intresse och hava åtgärder vidtagits för åstadkommandet av en planmässig och omfattande kolonisation å statens odlingsmarker i de nordliga länen. Sålunda hemställde riksdagen år 1914 om verkställande av en allmän undersökning rörande statens för kolonisationsändamål tillgängliga och därtill tjänliga marktillgångar inom de sex nordligaste länen i syfte att vinna en allmän översikt över belägenheten, storleken och beskaffenheten av jord, som kunde finnas lämplig för utläggande av såväl odlingslägenheter som under äganderätt upplåtna, självständiga jordbruk, ävensom en förberedande plan för områdenas fördelning i nu nämnda hänseenden. Vidare anhöll riksdagen, att Kungl. Maj:t måtte dels efter verkställd utredning för riksdagen framlägga förslag till ändrade och förbättrade villkor för upplåtelser av odlings-

Utskottet.

lägenheter å kronoparker och överloppsmarker i de sex nordligaste länen, huvudsakligen avseende förhöjning av odlingsbidraget samt gynnsammare lyftnings- och återbetalningsvillkor för detta bidrag, dels ock taga under omprövning, huruvida viss föreslagen ändrad ordning för de å nämnda kronoområden belägna större, sammanhängande odlingsmarkers förvaltande och upplåtande vore möjlig eller önskvärd. Slutligen anhöll riksdagen om undersökning och utredning, i vilken utsträckning och på vilka villkor möjlighet lämpligen kunde beredas för upplåtande till odlingslägenheter eller under äganderätt av de å kronoparker inom de sex nordligaste länen befintliga, s. k. disponerade ströängar.

Denna riksdagens skrivelse föranledde till en början tillkallande av sakkunniga för uppgörande av förslag till plan för den begärda undersökningen rörande statens odlingsbara marktillgångar samt senare tillsättande av den s. k. kolonisationskommittén. Denna kommitté har den 15 december 1917 avgivit betänkande med förslag till anordnande av kolonisationsförsök å vissa kronoparker i Västerbottens och Norrbottens län, vilket förslag gjorts till föremål för proposition till riksdagen och tillåter sig utskottet hänvisa till sitt i anledning av propositionen avgivna utlåtande nr 57.

Vidare har innevarande riksdag i anledning av väckt motion beslutat anhålla om verkställande av utredning, huru kolonisationen å bondejord i Norrland, genom ändring i de för Norrland gällande ägodelningslagarna och genom ändrade villkor och bestämmelser för utgående av bidrag från norrländska avdikningsanslaget och lån från norrländska nyodlingsfonden samt genom andra lämpliga åtgärder, må kunna kraftigare än hittills befrämjas.

Vad angår de nordliga länen hava sålunda i kolonisationssyfte betydande åtgärder vidtagits.

Frågan om åstadkommande av en planmässig kolonisation av kronodomänerna även i övriga delar av landet synes utskottet vara beaktansvärd. I det framlagda förslaget hava motionärerna lagt huvudvikten därå, att kolonaten skola utgöra självständiga småbrukshemman och upplåtas på längre tid under tryggad besittningsrätt utan rätt till köp av jorden, men med full garanti för brukaren att njuta sitt arbetes frukter. Den tryggade eller s. k. ständiga besittningsrätten tillämpas, på sätt i motionen framhållits, utomlands i olika former och har hos oss tidigare förekommit beträffande bland annat de i sammanhang med den allmänna avvittringen upplåtna nybyggena. Spörsmålet om upplåtelseform av denna art vid upplåtelser av egna hem från kronans domäner annorstädes än i de sex nordligaste länen är, såsom i motionen jämväl framhållits, för närvarande

under utredning av särskilda sakkunniga, den s. k. kronolägenhetskommissionen. Dessa sakkunniga, som tillkallats för utredning av nämnda spörsmål, hava sedermera i anledning av skrivelse från 1915 års riksdag erhållit i uppdrag att utreda, i vilka fall och under vilka villkor torpare och lägenhetsinnehavare å ecklesiastika boställen kunde i vidare mån än nu vore medgivet beredas möjlighet att förvärva av dem brukade jordområden. Härjämte verkställes av särskilt tillkallad sakkunnig i samråd med kommissionen en kameralthistorisk utredning rörande de lagar och författningar, som här i landet varit och fortfarande äro gällande beträffande den stadgade åborätten ävensom den praktiska tillämpningen av åborättsinstitutet. — Enligt vad utskottet inhämtat, har kommissionen utarbetat utkast till lag om besittningsrätt för obegränsad tid till kronojord och annan publik jord, vilket utkast för närvarande är under omarbetning. De sakkunnigas utredningar torde enligt uppgift kunna slutföras under loppet av år 1918.

Frågan om upplåtande med tryggad besittningsrätt av odlingslägenheter å statens domäner är sålunda ännu under utredning.

Motionärernas förslag avser omedelbart igångsättande av en synnerligen omfattande, på den tryggade besittningsrätten grundad kolonisation och begäres för detta ändamål avsevärda statsanslag. Då, såsom ovan angivits, frågan om den tryggade besittningsrätten är föremål för utredning och sålunda ännu icke varit föremål för statsmakternas prövning, anser sig utskottet icke kunna tillstyrka riksdagen att för ifrågavarande kolonisationsverksamhet anvisa de begärda statsanslagen.

Utskottet får därför hemställa,

att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 23 april 1918.

På jordbruksutskottets vägnar:

RAOUL HAMILTON.

Närvarande: Hrr greve Hamilton, Ericsson, Aaby, Paulson, Holmquist, Fahlén, Lindblad, Hellström, greve Wachtmeister, Persson, Öberg, Sjöblom, Johansson, Nilsson i Landeryd, Sävström, Igel och Ericsson i Arboga.